

Leugenaar leugenaar

Over het boek

Auteur: Herman Van de Wijdeven

Uitgeverij: Querido

Jaar van uitgave: 2020

Over de maker

Herman van de Wijdeven is geboren in Nederland op 21 november 1961, in een dorpje dicht bij Den Bosch en hij woont al jaren in België, in Turnhout. Eigenlijk is hij een toneelspeler, hij studeerde aan de academie van Eindhoven, maar kreeg toen zin om zelf toneelstukken te schrijven én jeugdboeken.

Voor zijn eerste boek *Zoals het gebeurd is*, kreeg hij meteen de Lavkiprijs.

1. HET VERHAAL

1.1 Korte inhoud

Charlie en haar vader hebben een geheimpje: eigenlijk is ze geboren op vrijdag de dertiende maar toen hij haar geboorte ging aangeven maakte hij er de veertiende van; want wie wil er nu geboren worden op vrijdag de dertiende!? Het is een onschuldig grapje vindt hij, een leugentje om bestwil. Maar uitgerekend op haar dertiende verjaardag gaat hij er vandoor! Ze begrijpt er niets van, ze is in de war en verdrietig en vooral heel boos! Want niemand vertelt haar waarom. Haar moeder moet zelf nog bekomen van de schok en sluit zich af in haar verdriet, haar oma Sonja wil wel helpen naar weet ook niet goed hoe. En van haar vader hoort ze niets.

Op school is er Liv, haar beste vriendin, en Kat, de pestkop die haar voortdurend uitdaagt.

Charlie weet geen blijf met haar boosheid en verdriet, ze wordt onhandelbaar, maakt ruzie met Liv, ze vecht met Kat en moet naar een jeugdpsycholoog, de "praatdokter".

Als ze erachter komt dat haar vader een nieuwe vrouw heeft, die bovendien een baby krijgt, wordt alles nog veel erger. Hij probeert nu toch contact met haar te krijgen maar zij antwoordt niet op zijn berichtjes. Dan wordt de school in brand gestoken; Charlie beschuldigt Kat en werkt zich na die leugen nog meer in de nesten: om zich op haar vader te wreken wil ze 's nachts 'leugenaar' op zijn huis schilderen maar ze gooit per ongeluk de verfpot om zodat alles over de stoep stroomt. En daar zal haar vader instappen als hij 's morgens de deur uitgaat! Oma Sonja, krijgt een hartaanval en als Charlie haar bezoekt in het ziekenhuis is haar vader er ook. Maar ze wil niet met hem praten.

Komt het omdat oma Sonja haar erop wijst dat zij er niet altijd zal zijn en Charlie dan alleen nog haar moeder heeft, dat ze kalmeert en echt gaat nadenken? Ze kan eindelijk met haar moeder praten. Ze is een stukje volwassener geworden.

1.2 De hoofdpersonen

Charlie, 13 jaar. We krijgen geen beschrijving van hoe ze er uit ziet, maar omdat Kat haar 'Spriet' noemt weten we dat ze dunne benen heeft. Charlie is slim, kan heel boos worden en heeft moeite om over haar gevoelens te praten. Ze kropt die op, verbergt zich achter leugens. Ze is "zo'n kind waar je alles uit moet trekken." (p.53)

Liv haar beste vriendin. Ze is lief en trouw (p.68) en wil graag helpen maar denkt niet altijd na. (p.24). Ze voetbalt. Haar vader is vaak in het buitenland voor zijn werk, dat vindt ze heel erg maar verbergt dat achter overdreven blij gebabbel. (p.117 en 173)

Kat. Ze is brutaal, heeft overal lak aan. Ze komt uit een marginaal gezin, zij en haar vele broertjes en zusjes werken zich voortdurend in de nesten (p.21). Op het eind zullen ze in een instelling geplaatst worden waar Kat zich veel beter thuis zal voelen. (p.185) Kat is dan wel een pester, maar dat is haar onhandige manier om contact te zoeken: "Ik heb je geplaagd, ja. Dat is mijn manier om erbij te horen. Beetje klieren, meer niet." (p.185)

Oma Sonja, de moeder van Charlie's vader. Ze kan niet koken en bakt vieze taarten. Ze is wijs en kan Charlie dingen laten zeggen die ze liever voor zich zou houden. (p.14)

De moeder van Charlie, na de eerste schok probeert ze de draad weer op te pakken en zoekt ze contact met haar dochter. Maar Charlie geeft haar de kans niet (p.94) Tenslotte kan ze de juiste woorden vinden en beginnen ze samen opnieuw.

De vader. Hij laat zijn gezin in de steek en heeft een nieuwe vriendin die zwanger is. Hij weet ook niet goed hoe hij weer vrede kan sluiten met Charlie. Hij zit niet goed in zijn vel:

"... zijn gezicht was bleek en stoppelig, donkere kringen onder zijn ogen, zijn haren lange, droge pieken." (p.149)

Oma Sonja vertelt dat zijn vader, de opa van Charlie, ooit ook is weggelopen met een vrouw en dat hij daar erg onder geleden heeft. Twee mannen die alles achterlaten en opnieuw beginnen. (p.155) Charlie begrijpt niet waarom hij h  r dan hetzelfde aandoet! (p.155)

1.3 Evolutie

→ Zijn er personages die veranderen in de loop van het verhaal, of die je anders gaat bekijken?

- De moeder is in de eerste hoofdstukken passief en machteloos. "Een ziek vogeltje" (p.5)
"Ze zag er hulpeloos uit. Verdwaald in haar eigen keuken." (p.93) Door haar eigen verdriet heeft ze even geen ruimte voor haar dochter. Na een poosje kan ze zich herpakken en probeert ze alles uit te leggen maar Charlie doorziet haar poging om opgewekt te lijken en wijst haar af. (p.36)
Als Charlie eindelijk ontdooit en ze weer met elkaar kunnen praten is ze een lieve, begrijpende moeder (p.162) en ze kunnen hartelijk lachen om de verf op de stoep! (p.180)
- Charlie is in de war en heel lang boos op iedereen. Ze ziet wel hoe moeilijk haar moeder het heeft (zie hierboven) maar kan er totaal geen begrip voor opbrengen. Ze denkt dat ze volwassen is nu ze 13 jaar is. "...een jaar in het leven van een dertienjarige is een eeuwigheid, er kan zoveel in veranderen. Alles eigenlijk." (p.38) Op het eind begint ze echt volwassen te worden: ze liegt niet meer (p.174). Ze beseft dat haar daden gevolgen hebben en ze wil toch wel haar nieuwe broertje leren kennen (p.182). Maar de breuk met haar vader lijkt definitief. "Hij heeft me niet meer nodig. Ik ben vervangen. Overbodig." (p.182) En dat is een opluchting voor haar.

1.4 De stijl en het perspectief

→ Wat is dit voor een boek?

- Een Ik-verhaal. Het is Charlie zelf die het vertelt. Er komt geen verteller aan te pas die beschrijft of uitlegt; je kruipt meteen in haar hoofd en je ziet en beleeft alles vanuit haar standpunt. Daardoor kun je begrijpen waarom ze soms foute beslissingen neemt.

De stijl is bloemrijk en beeldend. Charlie (of de schrijver natuurlijk) gebruikt veel vergelijkingen, maakt levenloze dingen levend.

→ Kunnen de juryleden voorbeelden vinden?

- "Hun woorden waren scherpe messen." (p.5)
- "Door het getril begon (de telefoon) over tafel te kruipen, alsof hij probeerde te ontsnappen." (p.131)
- "haar boze rode pen." (p.43)
- "Een toren van leugens" (p.121)

1.5 De hoofdstukken

→ Wat valt op aan de titels van de hoofdstukken? Het zijn iedere keer zinnen die Charlie in dat hoofdstuk zegt of denkt.

Bijvoorbeeld:

- Op pagina 5, titel: "Met mij gaat het goed" en op p. 9 "Gaat het?" zei ze (...) "Met mij gaat het goed," zei ik."

- Op pagina 74, titel “Dan ben ik het vergeten” en op pagina 79 “Dan ben ik het vergeten.”
- Op pagina 82, titel: “Dat ben ik niet” en op p. 85: “Nee, “zei ik. “Dat ben ik niet.”
- Op pagina 97, titel: Ik heb haar gezien” en op p. 106 “Ik heb haar gezien, zei ik.”

→ Heb je gemerkt dat het iedere keer leugens zijn? Behalve op het eind, als ze besloten heeft niet meer te liegen.

1.6 De rode draad: Liegen

Het boek heet niet voor niets ‘Leugenaar Leugenaar’, want er wordt behoorlijk veel gelogen.

De eerste leugen staat al op pagina 6: de vader liegt op het gemeentehuis als hij de geboorte van zijn dochter gaat aangeven. Een leugentje om bestwil, dat kan toch geen kwaad? Charlie vindt dat iedereen liegt maar zij liegt zelf ook! “Hij had me zelf leren liegen, nog voor ik wist wat het was, met zijn zogenaamde leugentje om bestwil.” (p.131)

Charlie komt er op den duur achter dat er verschillende manieren van liegen bestaan.

- Iets niet zeggen bijvoorbeeld: “Ik liet haar geloven dat ik net zo genoot als zij. Daarna liet ze me tenminste met rust.” (p.135)
- Sonja heeft verzwegen dat de opa ook wegliep: “Ik heb iets niet verteld, zei ze. Dat is ook liegen, zei ik.” (p.157)
- Voor Kat is liegen een manier van zelfbescherming: “Grote mensen schrikken nogal gauw als kinderen eerlijk zijn.” (p.71)

Op pagina 121 lees je hoe Charlie begint te beseffen hoe leugens werken: “Een leugen blijft nooit lang alleen.” en “Zo bouw je een toren van leugens.”

De Juryleden kunnen deze alinea hardop aan elkaar voorlezen en erover praten.

- Zijn er omstandigheden waarin je wel mag liegen? Wat denk je?
- Begrijp je waarom Charlie liegt?

Charlie leert dat als je liegt, je ook de gevolgen moet dragen, dat je er ziek van kunt worden: “... het klemmende gevoel in je maag (...) ik denk dat het pas overgaat als degene tegen wie je hebt gelogen zegt: “Het geeft niet. Het is goed. Ik vergeef je.” (p.131)

1.7 De omslag

- Vertel eens wat je op de cover ziet?
 - Knalgele achtergrond; twee keer LEUGENAAR in grote letters; een donkerbruin silhouet met op de borst een boos figuurtje in de vorm van een vlam.
- Wat dacht je toen je het boek voor het eerst zag? Snapte je waar het over ging?
- En toen je de achterkant las?
- En nu je het boek gelezen hebt?
 - De felle gele kleur staat voor gevoelens van haat, woede en jaloezie.
 - Leugenaar slaat op alle volwassenen die Charlie voorliegen maar ook op Charlie zelf.
 - Het brandende boze vlammetje is de woede in het hart van Charlie waar ze geen blijf mee weet.

2. VERWERKING

2.1 Niemand praat

‘Leugenaar Leugenaar’ is een boek dat feilloos weergeeft hoe een (vecht)scheiding het leven van kinderen overhoop haalt. Je zou er met de juryleden dieper op in kunnen gaan, want iedereen kent wel iemand die gescheiden ouders heeft. Als ze het zelf al niet meemaken (dan kan het gevoelig liggen, dus heb hier oog voor tijdens het gesprek!)

Een discussie over praten en open zijn over moeilijke dingen.

→ Waarom praten de volwassenen niet met Charlie?

- Moeder is in het begin nog teveel met haar eigen problemen bezig. Ze is in shock.
- Oma Sonja mompelt wel wat onbegrijpelijke dingen maar ze wil haar kleinkind ontzien. Of wil ze haar zoon beschermen?
 - » “Ik had verwacht dat ze mijn vaders kant zou kiezen. Hij was tenslotte haar zoon.” (p.63)
 - » Maar misschien is ze gewoon oud en moe. Als ze in het ziekenhuis ligt zegt ze:
 - “Waarschijnlijk vond ik het te ingewikkeld om uit te leggen. Liegen is vaak een kwestie van luiheid, denk ik.” (p.157)
- De vader is helemaal niet in staat om met zijn dochter te praten, hij kiest de gemakkelijkste weg en verdwijnt gewoon. Hij voelt zich schuldig, hij weet niet hoe hij het moet aanpakken. “Het leek me beter om je een tijdje met rust te laten.” (p.150)

→ Kun de juryleden de verschillende reacties begrijpen? Is de vader gewoon laf?

→ Is dit herkenbaar?

Omdat niemand haar precies vertelt wat er aan de hand is gaat Charlie zelf invullen waarom haar ouders uit elkaar zijn: ze denkt dat haar moeder vader heeft weggejaagd. (p.35) Dat zij de schuld is van alles.

Maar zelf wil ze ook niet meer praten, laat staan luisteren. Haar woede gaat etteren, ze wordt bozer en bozer en doet dus domme dingen.

→ Waarom? Als je met niemand kunt praten over grote problemen kun je op den duur niet meer goed nadenken.

→ Wat hadden haar ouders beter kunnen doen?

- De waarheid zeggen, tegen elkaar en tegen hun dochter. Niet zomaar weglopen.
- Of de waarheid verdoezelen om haar te sparen zoals oma Sonja. “Ik kreeg het gevoel dat ik dingen hoorde te weten die ik niet wist.” (p.26) Maar ja, dan was dit een heel ander boek geworden!

2.2 Thema's

→ Wat vind jij de belangrijkste thema's van dit boek?

- Ouders die gaan scheiden
- Liegen
- Pesten
- Niet kunnen praten met elkaar

→ Vind je dat ook volwassenen dit boek moeten lezen?!

3. VERDER LEZEN

- In de ruimte is het stil / Nicole Panteleakos en Lidwien Biekmann (vert.) (Van Goor, 2020)

Juryleden kunnen online op de boeken reageren. Ga naar www.deleesjury.be, klik op 'Lezen' en dan op de juiste leeftijdsgroep en het boek in kwestie.